

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis
Nider de ordine predicatorum**

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Tertium tractat de spe.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

bus mortua est. **Jacobi.** ij. Et si vis ad
vitā ingredi. sua mādata. vbi thema.
Tertio principaliter videndum est
quorū genera hominū preceptum de si-
de transgreduntur. Sunt autē quinqꝫ.
Primo fidem addiscere negligentes
Nam in decre. q̄ Augu. de conse. dis.
iiij. statutum est q̄ patrīs tenent fili-
os docere symbolum apostolorū. Et
ratio ē. quia ibi ea vel paulo plura cō-
tinēt q̄ quilibet credere tenet. Et
ordinate ibi articuli ponunt et memo-
rie facilis imprimunt. Tenent in qua
discere nescientes nisi excusarent vi su-
pra imbecillitate ingenij. carentia do-
ctorꝫ. aut p̄spicuitate pueritie. Se-
cundo in fide dubitantes. Nam tales
dicunt heretici q̄ dubitant de fide ca-
tholica. vt p̄z autoritate ex. de heret.
li. v. vbi dicunt. Dubius in fide infide-
lis est. nec eis oīno credendum est qui
fidem veritatis ignorat. hec ibi. Non
credendum dicit apparatus. id est re-
stimoniu eo p̄ recipiēdū. Et patet
illa de Thoma Job. xx. Noli esse in-
credulus. sed fidelis. Vnde et didy-
mus dicitur ibidem. ideo quia dubi-
tauit. Ratione etiam patet. quia du-
bitans non est in fide eo q̄ non assen-
tiat alīciui articulo certo vel oībus. Et
qui non est in fide est contra fidem.
Scdm illud Matth. xiiij. Et Iuc. xiij.
Qui non est meū cōtra me est. Sic
apostoli fuerunt tēpore passionis xp̄i
licet confirmati fuerunt in aduentu sp̄i-
ritus sancti. Nam glo. sup illō p̄s. Ego
confirmans colūnas eius. dicit aplōs
qui in passione titubauerūt. Idem ol-
cere viderunt bītūs Augu. satis exp̄isse
li. de origine Ad Venatij. vbi dicit.
Itronē bene d̄ Christo. et aplōs ma-
le de xp̄i diminitate sensisse. Tertio p̄-
sumptuose fidei articulos scrutari vo-
lentes. Sicut Aug. aī conversione se-
cit. Cōtr̄ illud Ecc. iij. Altiora te ne
q̄sieris. et fortiora te ne scrūtar̄ sue-
ris. et q̄ scrūtator ē maiestas op̄ p̄met
a glā. vñ Hern. Fidē scrutari p̄sum-
ptuose temeritas est. credere p̄teras ē
noscere vō vita eterna est. **Quarto**
fidem ore negātes licet corde teneant
tales mortaliter peccant. vt S. patuit.
quales fuerūt. Ncōdem⁹ Joseph ab
arimathia. et mlti p̄ncipes iudeorū in
xp̄m credētes. h̄ne extra synagogam
eixerent eum nō fatentes. De quib⁹
habeb. Job. xij. Peccauerūt em̄ mor-
taliter. dicit ibi Nico. de lyra. q̄ p̄n-
cipes erāt q̄ plus tenebāt fidē astrue-
re. et q̄ erat de necessitate salutis xp̄m
confiteri ibi. Et vt ibidem dicit. dile-
rerunt glorias hominū magis q̄ glo-
riam dei. Nam vt dicit Tho. scda. ii.
.q. cxix. qn̄ quis gloriā suam p̄fert te
stimonio dei sicut p̄ p̄fatos p̄ncipes
dicit similis. Et Petrus ter peccauit
mortaliter negādo xp̄m vt pbat Tho.
in quodlib. suis. **Quinto** heretici et
ipsis credentes. eorū defensores. rece-
ptores et fautores. H̄es isti qn̄q̄ etiā
sunt ex cōmunicati. qn̄vīclūm eo p̄ in
aliquē actū exteriōrē publicevl occul-
te p̄greditur. vt plura iura expresse di-
cunt.
Capitulum. III.
Ecūdo spes cadit sub fcepto.
Et dicit. s. Tho. scda. ii. q. xxij.
arti. j. vñ H̄ere. xvij. Male-
dictus qui confidit in homine. et po-
nit carnē brachij suum. et a dño rece-
dit cor ei⁹. Vñ spe etiā collit de corde
q̄ p̄cedit ab habitu infuso. **E**st autē
spes vt dicit mḡ in trīo. dis. xxvj. certa
expectatio future bītitudinis ventiens
ex dei grā. et ex merit⁹ p̄cedētib⁹. Hic
autē tria p̄ncipali sunt vīdēda. P̄mo
quid p̄ncipaliter sperare et appetere
debeamus. Secūdo quō contra hoc
mandātu excedant desperātes. Ter-
tio quō p̄sigmentes. Circa p̄mū p̄p-

Preceptum I Cap. III

Intellectū habitus spēi et exercitio ei⁹
acutus est sc̄endū q̄ acutus hui⁹ secūdē
virtutis est cōfidere firmiter vel certa
cōfidentia quā quilibet debet habere.
q̄nq; in actu s̄ semper in habitu de hoc
q̄ eternaliter saluet. que p̄fidēta deb̄
innotit ex vna pte sup diuina grā. et m̄l-
sericordia. cui d̄ p̄fidere q̄ ipm̄ salua-
bit. et ex alia pte sup p̄p̄ris m̄erti⁹ ad
h̄ vult h̄c grā admītrice. D̄ em̄ firmi-
ter apponere in corde suo q̄ p̄tāvitandor
b̄h̄ viuēdo velit mereri vitā etiā.
q̄ sine hoc p̄posito eēt magis p̄spūtio
q̄ spes. sicut sunt q̄ p̄fidūt fatue q̄ sal-
uabunt. et tñ nihil facere volunt vel
mittere p̄ salute sua. Illa aut̄ q̄ sunt
sperāda et desiderāda. q̄ nō possim⁹
virtute p̄p̄ris p̄sequi debem⁹ ea petere
a deo. Et ista sub nūero septēplici enu-
merātur breuiter. vtiliter et ordinatissi-
mē. Matr̄. vi. in oīone dñica. In q̄
fm̄ Tho. sc̄da. ii. q. lxxij. arti. ix. in-
uocamus p̄mo deūz rememozādo q̄s
est. q̄ p̄ nr̄. puta fidelissim⁹. p̄yssim⁹.
d̄iūlissimus. summus et prudētissimus
Pater inquā creatione. gubernatio-
ne. redēptione. gratissaciōe et glificatiōe.
sed vbi ē in celis specialiori esse
etiā. et summa possessiōe. Primum igit
dicit. p̄ nr̄. et nihil diffidam⁹. Secun-
dum addit. in celis. vt cor sursum ha-
beamus. Post hoc septē p̄ ordinē pe-
tim⁹. vbi sicut ē ordo ita et dignitas
septē bonoꝝ. Petim⁹ em̄ primo. Ha-
cifīce nomē tuū. et bonofīce et lau-
det. vt memoria tui nois quo de⁹ nr̄ et
p̄ d̄ceris sp̄ r̄bīq; in reuerētia habe-
atur. Et hoc in cūctis opib⁹ p̄incipi-
liter debem⁹ intēdere. et p̄fectissime si-
et in patria vbi memoria eo secunda
bis. intellect⁹ vniſet. et voluntas amore
amplexabit. nō at sic perif fm̄ Augu-
gustini in finione dñi in mōte. q̄n̄ nō
sit sanctū nomē dei sed vt sanctū habe-
at ab hoib⁹. et ita innotescat ill⁹ dñs et

non estimēt aliquid sanctius q̄d. m̄a-
gis offendere timent. H̄ q̄ p̄fecit in
nob̄ sacrificari nō p̄t nomē p̄is. ni-
si in patria tuto loco. Id dicimus sc̄do
Adiuuat regnū tuū. Est aut̄ sola de-
bitavia ad hoc regnū ut voluntas del-
impleat q̄ preceptis innotescit clare.
Iō tertio dicit. Flat voluntas tua sicut
in celo et in terra. Ad hec aut̄ p̄cepta
continuanda merito necessarius est
panis et subsidiū tam corpis q̄ animi
q̄d petimus quarto dicit. Panē no-
strū quotidianum r̄c. Et hec q̄tuor
sunt bona positiva. Residua sunt libe-
rationis a malis. Que sunt tria. Pil-
mū et pessimū ē culpa p̄terita. Contra
quā dicim⁹. Dimitte nob̄is r̄c. Cene-
mur em̄ ad penā etiā. ad irā dei. et ad
multa alia mala sustinēda. Secundus
est futurū malū. in q̄d incidere possu-
mus. inclināte tentatōe. Cōtra q̄d dicit.
Ultimo petim⁹. Libera nos a mali-
pene sc̄z. et ab omni q̄d p̄t impedire
seruitum dei. Amen. Et fiat optamus.
Sed notandum q̄ oratio q̄nq; est in
precepto fm̄ Tho. in diuersis locis sit
in. liij. dls. xv. et secunda. ii. q. lxxij.
Primo ad horas canonicas tenetur
ministri ecclie q̄ medij sunt inter deū
et populu. q̄ nutrunt a populo. et q̄
ad eucharistie sacramentū debet esse
dispositi ampli⁹. Dñ beneficiati et in
sacris constituti. et religiosi p̄fessi ad
horas tenent. Sc̄do quilibet tenetur
interdū pro se orare. et sibi p̄curare bo-
na sp̄ualia. que nec Marie virgini da-
ta sunt semper sine oratione. p̄sertim
tñ ad hoc tūc aliquis tenet. q̄n̄ aliquis
graniter tentat. nec aliter p̄t adiuua-
ri. Tertio p̄ primo in casu sue neces-
sitat̄. quo p̄ alii non iuaret in ten-
tationibus suis in mortalibus me sc̄-
ente hoc. et cum nec se alto modo in-
uari posset. Tunc em̄ locūbabz illud

Amb. Pasce famie. s. spūalī morientē
si nō pauiisti occidisti. h̄ dīfficile ē sci-
re. Quarto dñis dñebr̄z festis preci-
puit ad cōfōrmādū se mīstris ecclie.
hec sententialr Tho. sup q̄rio. dis. xv.

D Quīo q̄s q̄svouit aliqd orare. Se-
gto si satisfactione in pnie sacramēto
p oīonem recepit p se. Septio si satis-
factione orationū p alio pmisit. Octa-
uo ex bñficio recepto i elemosyna spi-
ritualvel corpali. p dāte bñficiū. Síc
paupes p dñitib̄ a qb̄ elemosynā re-
cipiūt. et dñstres p clero. a q̄ sermonez
et lacra recipiūt nisi aliūde refundat.
Prefari autēlīmi q̄tuor mōi sūt sal-
tem debiti et si nō pcepti sp q̄ ad oēs.

E Cōtra h̄ mādatū spei excedit Prio
p desperantes. Obisciēdūz fm Tho.
et Bonanen. sup. ii. circa finē. q̄ despe-
ratio nō est sq̄ pctm in sp̄m sc̄m. Aliqñ
em q̄s desperat fm Bonanē. ex pñsil
lanimitate. ita q̄ in ipa desperatiō nō
venit cōplacētia. s̄ dolet et renitit cōtra
spām. et sic nō ē in sp̄m sanctū. q̄ ex ta-
li desperatiō nō p̄cīt h̄ in pñfundū.
Pōt enī hoc ex vebementi demōnt
tentatiō puenſre. v̄l aliqñ ex natura-
li infirmitate vt ex maniavt crebro cō-
tingit regire i ſeminis. Vn Bonanē.
sup. ii. dicit. Desperat aliqñ q̄s ex pñ-
ſillanimitate. ita q̄ in ipa. desperatiō
nō venit cōplacētia s̄ dolet et renitit
atra ipam et sic nō ē peccatū in spiritū
sanctū. h̄ in. ii. dis. xliv. Et alia despe-
ratio q̄ q̄s despat diffinitiue abſcōdens
ſe q̄li a facie diuine miscōdie. fm q̄ cayn
fecit q̄ dixit. Il facie tua ejc̄s me ho-
die. Et h̄ ſimpli ē p̄cm in sp̄m sanctū.
q̄ ē in pñmētā diuine miscōdie cui ſtrā
prefert iniqtatē. ſicut ait cayn. Malor
est iniqtas mea q̄y v̄tētā merear. Ex
h̄ tñ nō iudicat ifidelis. aut tal' q̄z bñ
ſentit de alijs et male de ſe. aut certe q̄z
nō eſtimat deuiz mīſeritvelle. Et tale
pctm in sp̄m sanctū sq̄ bz cōiunctā ma-

liciam p eo q̄ q̄ ſic despat in tali cul-
pavulvritā ſuā finire. Vn tales despe-
ratissim frequentē ſibi inferit mortē
Et Tho. dīc. q̄ despatio inq̄tū despe-
ratio ē ſpēs pcti in sp̄m sc̄m q̄ nō pue-
nit ex hoc q̄ aliq̄s neget remiſſionem
pctōp. h̄ remiſſionē peccator̄ pñā fie-
ri creditur libertus vacet pctis. ſponte
a ſe abiicit. duz nō vult tendere in hoc
q̄ remiſſioez pctōp psequat. Causa at
quare desperatio ē pctm est fm Tho.
vbi prius. q̄ oīis motus appetitiuſ
p̄formiter ſe habēs intellectuſ falſo eſt
fm ſe malus. et econuerſo bon⁹ de ve-
ro de deo estimato. h̄ circa deū vera e-
ſtimatio intellect⁹ eſt q̄ ex ipo puenite
boi ſalus et vena peccatorib⁹ dat. fm
illud Ezech. xviii. Nolo mortē pecca-
toris h̄t puerat v̄tuaſ. Falsa at opti-
mo peccator̄ eſt q̄ boi peccatori penit-
tentivenia deneget. vel q̄ peccatores
ad ſe non puerat q̄ grām iuſtificantē.
Et iō ſicut motus ſpei qui confor-
miter ſe haber ad estimationēverā ē lau-
dabilis et virtuosus. ita oppoſitus mo-
tus desperationis q̄ ſe h̄z confor-
mitationi falſe de deo eſt viciolus et
pctm. H̄cō peccat cōtra ſpēm pre-
sumētēs. Obi notādū fm Bonanē.
q̄ presumptionio duplex eſt vna de meri-
tis. alia de imputitate. Prima ē qua
quis de meritis suis prelumitt eſt ſu-
perbie. H̄cō eſt qua quis presumption
de imputitate dans totū diuine miſe-
rcordie et auferens ei omnino rigore
iusticie. Et hoc eſt peccatum in ſpiritu
sanctum. quia claudit viam ad grati-
am et ad culpam aperit. Et fm Tho.
presumptionis non peccat ex hoc q̄
micericordiaz dei nimis magnā arbit-
ratur cu ſit infinita. ſed q̄ iuſticiā eī
p̄tenit. et in h̄ etiā miscōdie derogat ab-
ſtrens ea ac ſi non eīt iuſta. Erat dicit
secunda. ii. q. xxii. art. ii. presumption
ideo peccatum eſt. quia ſicut falſū eſt

Preceptum I

Lap. IIII

¶ deus penitentib⁹ nō indulget. vñ q̄ peccates ad penitentiā nō renocet. Ita falsum est q̄ in pctō pseueratibus venia pcedat. et a bono ope cessantibus gloriā largiat; cui estimationi pformiter se h̄z psumptiois motus. Et iō psumptio est minus peccati q̄ despe- ratio q̄ntomagis est ppter deo misere- ri et pcere q̄ punire. ppter eius infinitam bonitatem. Illō em fm se cōuenit deo. hoc aut̄ ppter peccata nostra. Non peccare cū pposito pseuerādi in pctō sub spevenie ad psumptionē pmitet. et hoc non diminuit h̄auger peccatum.

G Peccare aut̄ sub spe venie qñq̄ pci- plende cū pposito abstinēdi a pecca- to. et penitēdi de peccato hoc nō est psumptionis q̄ hoc peccati diminuit. q̄ p̄lmōt̄ videt̄ habere voluntatē mī- nns firmatā ad peccandū. Ideo ma- gister dicit. li. ii. dis. xxij. q̄ Adam mi- nus peccauit q̄ s̄ spevenie peccauit hec Tho. Cateat h̄ pmo inordinataz spez in qsdā lctōs ponētes q̄ seruit̄ beate Barbare. Katherine. et s̄lib⁹. q̄ licet bene faciat his fūsēdo. videat tñ ut spem suā cū executiōe dei vocatio- nū et mādato p̄ roboret. Sēcō caueat spem in hoiez aliquē nīmis ponētes. Sicut faciunt pntes interdu ppter libe- ros negociaz opa q̄ pcepta dei actitā- tes. Cōtra q̄s dicit Hiere. xvij. Ma- ledictus q̄ cōfudit in hoie. et ponit car- nē brachii suū et a dño recedit cor ei⁹. Caueat tertio penitentiā pcrastinātes et sic sperātes tandem cōuerti ī fine. Qd̄ difficile est nō impossibile. ppter sex. videlicet ppter infirmitatē. vsum rōnis et volūtatis tardaniē. ppter dolorē men- tem ppedientē. ppter habitū vitiosum ad mala inclinatē. ppter timorē morti naturā terrēte. ppter familiā relinqui- dam pstrepenē. et demonē tēprantez Tertio peccat̄ ptra h̄ pceptū oīōnem vñscam et symbolū aploꝝ nō addiscē-

tes. quia ibi cōtinēt̄ speranda.

Capitulum. iiiij.

Tertio dilectio

dei cadit sub pcepto q̄ sibi fui- re debem⁹. De q̄ dilec- tione p̄stno videbil⁹ et stricte p̄cipit. et q̄ necessaria est. Secundo q̄ utilis. Tertio q̄liter cadat s̄b pcepto. Quar- to q̄ rationabiliter et cur precipitur. Quinto q̄ modis cōtra eam peccet̄.

Quānū ad p̄mū q̄ stricte p̄cipia- tur. dei dilectio. pater p̄ plura. Nam Tho. xx. deū diligētib⁹ et deum odien- tibus terrib⁹lis pena iudicis et p̄min⁹ p̄mittitur cum post p̄mū p̄ceptū immediate addit⁹. Ego sum dñs deus tuus sortis zelotes visitans iniquita- tem patrū in filios in tertiam et quar- tam generationē eoꝝ qui oderūt me. et faciens misericordiā in milia his qui di- ligunt me et custodiunt p̄cepta mea. Prima pars vt dicit Tho. secūda. ii. .q. cvlli. habet veritatē de pena tpali q̄ filii puniuntur qui sunt aliquid paren- tum. et sic de cognatis qui sepe viuunt usq̄ ad quartā generationē. Secūdo fm magistrū in. ii. dis. xxij. habet ve- ritatem de filiis et cognatis imitatiib⁹ peccata parentū. Sed tertio nunq̄ il- lud intelligit q̄ filius vel alius punia- tur pena culpe vel eterna p̄ p̄cio alte- riū. Secūda ps patet q̄ sepe tota ter- ra vna melius habet p̄fecto in cha- ritate hoie. vt ptz de Joseph. David. Abraam. et de Helta celum agiēte ad pluendū. Item necessitas ostendit. Deut. vi. vbi sic dī. Diliges dñm deū tuum ex toto corde tuo et ex toto ania tua et ex tota fortitudine tua. Matth. xxij. addit⁹ Ex omni mēte tua. Erūtq̄ verba hec q̄ p̄ceptio tib⁹ hodie in cor de tuo et narrabis ea filiis tuis. et me- ditaberis sedēs in domo tua et ambu- lans ī itinere dormiens atq̄ consur-